

land, for de 'vilde' grønlandere havde brug for hjælp, så de kunne blive civiliserede kristne mennesker.

En af de skikke, som de kristne missionærer betragtede som et bevis på grønlandernes primitive levevis, var den såkaldte lampeslukningsleg. En masse mennesker mødtes i et hus, hvorefter lyset blev slukket, og så fandt man i ly af mørket en partner, man kunne have sex med. For de kristne missionærer var lampeslukningslegen helt uforenelig med den kristne ide om ægteskabets ukrænkelighed, men for grønlanderne havde legen en praktisk betydning. Både fordi den var et velkomment afbræk i den lange vinter, men også fordi det var en mulighed for at få tilført nye gener til bopladsen. Kom der en

---

Købmanden Jacob Severin (1691–1753) grundlagde, på opfordring af den danske stat, tre nye kolonier. Blandt andet Ilulissat (Jakobshavn), der er kendt for at ligge ved den nordlige halvkugles mest aktive bræ, som hver dag skyder store mængder is ud i fjorden. Isfjorden ved Ilulissat blev i 2004 optaget på UNESCO's verdenskulturarvsliste.

gæst til en boplads, blev han altid inviteret til at deltage i en lampeslukning. På den måde kunne man undgå indavl, der ellers kunne være et problem i de små isolerede samfund.

Efter den svære begyndelse for missionen tillod man, at den tyske evangeliske herrnhutermenighed kom til landet for at missionere. Herrnhuternes forkyndelse af kristendommen var mere enkel og ligetil end den forkyndelse, Hans Egede stod for, og de havde derfor større succes end den statsstøttede danske mission, hvor der var meget undervisning og udenadslære.

Succes og stabilitet

Efter de mange indledende vanskeligheder var den danske stat mod slutningen af 1700-tallet ved at få styr på den store koloni. KGH stod for al handel til og fra Grønland. Handlen var sat i system med en række kolonibestyrere, der bestyrede de forskellige handelscentre og stod for opkøb af varer rundt om på kysten. Det var kolonibestyrelsens opgave at sikre, at de grønlandske fangere ikke ændrede deres levevis på grund af den europæiske påvirkning, men blev ved

KGH havde fra 1776 til 1950 eneret på handel til og fra Grønland. KGH stod for opkøb, bearbejdning og videresalg af de grønlandske produkter, ligesom det stod for import og salg af europæiske varer. KGH stod også for hele administrationen af Grønland frem til 1912. Logoet her er tegnet af Claus Achton Friis i 1958.

med at leve som de altid havde gjort, så fangsten fortsatte uhindret. Der var derfor klare regler for, hvor meget de to befolkningsgrupper måtte omgås hinanden, og for, hvor mange europæiske 'lüksusvarer' grønlænderne måtte få.

Danskerne frygtede, at grønlænderne ville stoppe med at fange dyr, hvis de fik for let adgang til de europæiske varer, og da det var fangstdyrene og de forskellige produkter herfra, der var grundstenen i koloniens økonomi, var det vigtigt, at de grønlandske fangere ikke ændrede deres levemåde. Den forbedrede administration af kolonien samt højere priser på tran betød, at det efterhånden lykkedes at få kolonien til at give overskud.

T a x t

for
Indhandlingen af grønlandske Produkter.

		Kr.	Øre
Sæl- og Hvidfiske-Spæk <i>3 Hvalros</i>	Pd.	-	04
Diverse Hval- og Aadsel-Spæk	—	-	03
Hai- og Torske-Lever	—	-	02
Bjorneskind, Nr. 1	Stk.	20	-
— 2	—	16	-
— 3	—	12	-
— 4	—	8	-
— 5	—	4	-
Ræveskind, blaa, Nr. 1	—	4	-
— 2	—	3	-
— 3	—	2	-
— 4	—	50	-
— hvide 1	—	70	-
— 2	—	50	-
— 3	—	25	-
Klapnydse-Sælskind Nr. 1	—	75	-
— 2	—	62	-
Sortsidede	—	62	-
Spraglede	—	62	-
Ugsuk-	—	62	-
Gemene	—	45	-
Blaasidede	—	45	-
Vandskind	—	45	-
Vandskinds-BerMæder Nr. 1	Par	2	25
— 2	—	1	50
— else 1	Stk.	3	-
— 2	—	2	25
Rensdyrskind Nr. 1	—	1	-
— 2	—	-	75

Indhandlingspriserne var ens i hele Grønland. I forhold til markedsprisen i Europa var indhandlingspriserne meget lave for at sikre, at staten fik overskud på driften af kolonien. Illustrationen er en takstliste gældende pr. 1. marts 1884.

Det lykkedes også for missionen at få omvendt størstedelen af de grønlandere, den var i kontakt med. Missionærerne havde fået så godt styr på det grønlandske sprog, at de kunne forkynde på grønlandsk, og samtidig havde man fået uddannet grønlandske kateketer (se side 18), der kunne hjælpe med til at udbrede kristendommen blandt deres landsmænd.

Selvom langt størstedelen af grønlænderne efterhånden lod sig døbe, er det svært at sige, om de helt opgav deres oprindelige tro. Fordelen for grønlænderne ved at bekende sig til kristendommen var, at de kom tættere på de eftertragtede europæiske varer, men samtidig holdt mange fast i de gamle regler og ritualer. Missionærerne kæmpede derfor længe en hård kamp mod angakkoqen, og man forsøgte på mange forskel-

lige måder at undergrave hans autoritet, så grønlænderne ikke blev ved med at opsøge ham.

Da handlen og missionen var blevet lagt i faste rammer, oplevede Grønland en stabil periode i første halvdel af 1800-tallet, hvor der ikke skete de store ændringer i den måde, kolonien blev drevet på.

Det mest dramatiske, der kunne have ændret på koloniseringen af Grønland, skete langt væk fra øen i forbindelse med Wienerkongressen i 1814–1815, der afsluttede Napoleonskrigene. Danmark-Norge deltog på kongressen som et af de tabende lande og blev derfor tvunget til at afstå Norge, der indgik i union med Sverige. I den forbindelse skulle det besluttes, hvad der skulle ske med de nordatlantiske besiddelser, der formelt hørte til Norge. Svenskerne var imidlertid kun interesserede i det norske fast-

land, hvorfor Danmark fik lov til at beholde de gamle norske bilande Island, Færøerne og Grønland. Danmark kunne dermed fortsætte med at drive kolonien Grønland og forsøge at tjene nogle penge på den. Fangerne blev fastholdt i deres erhverv, så man havde en stabil forsyning af grønlandske varer, der kunne sendes ud på det europæiske marked.

Helt bevare det traditionelle inuitsamfund kunne man dog ikke. Flere og flere inuitter slog sig permanent ned i nærheden af handelsstationen og opgav dermed at flytte rundt efter fangstdyrene. Samtidig kom der også større sociale skel i samfundet, fordi man ikke længere kun gik på jagt for at sikre sin egen og bopladsens overlevelse, men også jagede for at sælge spæk og skind til danskerne. Det grønlandske samfund var langsomt under forandring.

Norge og Grønland

Det norske forhold til Grønland går langt tilbage i historien. I middelalderen var der kontakt mellem nordboerne og den norske kongemagt, men kontakten forsvandt, da nordboerne uddøde. Sidenhen blev Danmark og Norge et dobbeltmonarki (1380–1814), og der var derfor ingen, der bekymrede sig om, hvem af de to lande, Grønland tilhørte. Da Norge blev selvstændigt fra Sverige i 1905, begyndte den norske stat igen at interesse sig for Grønland. Nordmænd fangede sæler ved Østgrønlands kyst, og man var derfor interesseret i at overtage dele af Østgrønland. Dette stødte på modstand fra dansk side, da man i Danmark mente at have overherredømmet over hele Grønland.

Omkring 1920 forsøgte de to lande at indgå en aftale, men uden held. Norge ønskede ikke at anerkende, at Grønland tilhørte Danmark. Baggrunden var, at man i Norge var bange for, at det ville gå ud over de norske sæl- og hvalfangere, der holdt til ved Østgrønland.

I 1924 lykkedes det dog de to lande at blive enige om en aftale, men man tog ikke endelig stilling til, hvem der havde retten til Østgrønland. I stedet aftalte man, at Norge fortsat skulle have ret til at drive fangst, mens Danmark fik lov til at oprette kolonien Scoresbysund.

Fordi man ikke endeligt havde fået løst spørgsmålet om Østgrønland, opstod der en ny konflikt i 1930. En privat norsk ekspedition besatte en del af Østgrønland, og efterfølgende anerkendte den norske regering, at området tilhørte Norge. Dette fik Danmark til at indklage Norge for Den Internationale Domstol i Haag. I 1933 afgjorde domstolen, at den norske besættelse var ulovlig, og at hele Grønland tilhørte Danmark. Dermed sluttede de norske drømme om magten over dele af Østgrønland.

Fra grønlandsk side støttede man Danmark gennem hele processen, og grønlænderne var derfor godt tilfredse med domstolens afgørelse.